

Sotir Glavince

Organizacja adwokatury i położenie adwokatów w Jugosławii

Palestra 17/1(181), 103-112

1973

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PRAWO ZA GRANICĄ

1.

SOTIR GLAVINČE

Prezes Federacji Izb Adwokackich Jugosławii

Organizacja adwokatury i położenie adwokatów w Jugosławii

Socjalistyczna Federacyjna Republika Jugosławii powstała — jak wiadomo — jako jednolite państwo dopiero po pierwszej wojnie światowej. Do tego czasu poszczególne części składowe Jugosławii wchodziły w skład wielu państw, niektóre zaś istniały jako państwa samodzielne. Wskutek takiego rozwoju oraz różnorodności ustrojów prawnych, którym poszczególne części Jugosławii podlegały, także adwokatura rozwijała się nierównomiernie.

Pierwsze izby adwokackie jako organizacje zawodowe adwokatów powstały przeszło 100 lat temu. Jednakże jednolitą strukturę organizacyjną oraz zakres działalności nadano adwokaturze dopiero w 1929 r. na podstawie ustawy o adwokatach, która obowiązywała do drugiej wojny światowej.

Po wyzwoleniu, a następnie w trakcie przemian rewolucyjnych, doceniając znaczenie i rolę adwokatury na polu umacniania ustroju prawnego kraju, Zgromadzenie Narodowe Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Jugosławii zaraz na początku 1946 roku uchwaliło ustawę o adwokatach, która w zasadzie nie zmieniała organizacji adwokatury oraz sytuacji prawnej adwokatów.

Zmiana stosunków społecznych w dalszym powojennym, socjalistycznym rozwoju kraju wymagała odpowiednich zmian również w adwokaturze, tak aby mogła ona dotrzymać kroku rozwojowi całego państwa. Ustawa o adwokaturze z 1957 r. usankcjonowała zaszłe do tego czasu zmiany w państwie oraz wytyczyła drogę dalszego wzmocnienia adwokatury i jej pomyślnego rozwoju.

Następnym dużym krokiem w rozwoju adwokatury były postanowienia Konstytucji SFRJ z 1963 roku. Artykuł 67 Konstytucji przewiduje, że pomocy prawnej obywatelom i organizacjom udzielają adwokaci, adwokatura zaś jest podstawową formą jej udzielania obok innych form pomocy prawnej; natomiast państwo powinno zapewnić warunki niezbędne do jej udzielania. Pozycję społeczną adwokatów reguluje art. 14 Konstytucji, w myśl którego ludzie pracy samodzielnie uprawiający zawodową działalność mają zasadniczo te same prawa i obowiązki wobec państwa co ludzie pracy zatrudnieni w instytucjach i przedsiębiorstwach.

Wymienione przepisy prawne umożliwiły dalszy rozwój adwokatury zgodnie z postępującym rozwojem socjalistycznego systemu samorządowego, zapewniając organizacjom adwokackim coraz pełniejszy samorząd.

Procesowi decentralizacji władzy w rozwoju systemu konstytucyjnego Jugosławii towarzyszył coraz pełniejszy rozwój samorządu w gospodarce i innych dziedzinach życia. Adwokatura rozwijała się równolegle z tym procesem. Toteż następnym przełomowym etapem w rozwoju adwokatury była ustawa o adwokaturze i innej pomocy prawnej z 1971 r.

Ustawa ta określa tylko główne zasady działalności adwokackiej, przekazując ciałom ustawodawczym poszczególnych republik uregulowanie — w ramach własnych przepisów prawnych — całokształtu spraw adwokatury oraz sytuacji prawnej adwokatów.

W tej chwili znajdujemy się na etapie uchwalania ustaw republikańskich. Pięć republik oraz jedna prowincja autonomiczna już wydały swoje ustawy, w fazie końcowej zaś są ustawy, jakie mają być uchwalone w Chorwacji oraz w Prowincji Autonomicznej Kosowa. Ustawa o adwokaturze i innej pomocy prawnej, znowelizowana w połowie 1971 r., została uchylona 31.XII.1971 roku, tak że powyższe ustawy powinny być jak najszybciej uchwalone.

Problem zatem organizacji adwokatury oraz sytuacji prawnej adwokatów w Jugosławii leży w gestii władz ustawodawczych poszczególnych republik bądź prowincji autonomicznych. Nie narusza to jednak w niczym jedności całej adwokatury jugosłowiańskiej, o czym jeszcze będzie mowa niżej.

Ten krótki przegląd uregulowania sytuacji adwokatury w Jugosławii pod względem prawnym pozwala dostrzec, że jednolity rozwój adwokatury przebiegał w trzech fazach. Podwaliny pierwszej fazy stanowi ustawa o adwokatach z 1929 roku, która w głównych zarysach pozostała nie zmieniona również w ustawie o adwokatach z 1946 roku. Drugą fazę wyznacza ustawa o adwokatach z 1957 roku, trzecią zaś — ogólna ustawa o adwokaturze i innej pomocy prawnej z 1971 roku. Wkracza ona w fazę końcową dzięki uchwaleniu ustaw o adwokaturze przez poszczególne republiki i prowincje autonomiczne.

Chcąc pokrótce scharakteryzować każdą z trzech faz zachodzących w rozwoju adwokatury, określilibyśmy pierwszą jako autonomię adwokatury pod silnym nadzorem państwa, a drugą jako pełniejszą autonomię z własnym samorządem i minimalnymi pozostałościami nadzoru państwowego, natomiast okres trzeci cechuje pełna autonomia adwokatury i organizowanie jej na zasadach samorządu z pozostawieniem nadzoru państwa tylko w odniesieniu do praworządności i przestrzegania przepisów normatywnych przez organizacje adwokackie.

Autonomia adwokatury w pierwszej fazie znajdowała wyraz przede wszystkim w prawie izb adwokackich do wpisywania do rejestru przyjętych nowych członków, w uchwalaniu regulaminu dotyczącego walnego zebrania i innych władz, w uchwalaniu przepisów dotyczących postępowania dyscyplinarnego oraz sądów dyscyplinarnych itd. Minister sprawiedliwości sprawował najwyższy nadzór nad działalnością izb adwokackich, mógł rozwiązać izby adwokackie pod określonymi warunkami i zarządzić nowe wybory oraz wyznaczyć spośród adwokatów komisarza

rządu, który do najbliższych wyborów prowadziłby sprawy izby adwokackiej. Ponadto minister sprawiedliwości określał liczbę izb adwokackich, teren ich działania i siedzibę.

W myśl ustawy z 1946 roku organizacja adwokatury nie uległa zasadniczym zmianom, z tym jednak uzupełnieniem, że uprawnienia dotyczące nadzoru państwowego zostały zmniejszone i przelane ministrom sprawiedliwości poszczególnych republik.

Warto podkreślić, że również w tym okresie samodzielność adwokatów i ich niezależność w pracy była całkowicie zapewniona, a tajemnica zawodowa i immunitet zawodowy — zagwarantowane. Zawód adwokacki wykonywano wyłącznie w indywidualnych kancelariach adwokackich, chociaż ustawa pozwalała na zawieranie spółek.

Zasadniczą cechą takiej sytuacji adwokatury i adwokatów jest traktowanie tych ostatnich jako ludzi uprawiających wolny zawód.

Jeśli chodzi o ocenę rozwoju systemu ustawodawczego w Jugosławii, warto podkreślić, że niemal od pierwszych dni nowej socjalistycznej Jugosławii adwokatura stanowi część składową jej systemu sądowego i traktowana jest jako niezbędny czynnik w państwie, bez którego istnienia nie sposób zapewnić nie tylko pełnej ochrony prawnej interesów obywateli, ale także dalszego rozwoju ustroju prawnego i wzmocnienia praworządności.

Ponieważ niemal od pierwszych dni istnienia socjalistycznej Jugosławii przestrzeganie praworządności w działalności wszystkich władz państwowych, a zwłaszcza władz sądowych, było jednym z głównych postulatów prawidłowego rozwoju społecznego, przeto zasada ta przyczyniła się do zmiany pozycji społecznej adwokatury.

W przeciwieństwie do dotychczasowego traktowania adwokatury jako wolnego zawodu ustawa z 1957 roku podnosi wykonywanie zawodu adwokackiego do rangi samodzielnej służby publicznej. Adwokatura przestaje być zatem wolnym zawodem, wykonywanie zaś tego zawodu staje się samodzielną funkcją publiczną.

Niewątpliwie takie traktowanie adwokatury jest nie tylko wyrazem uznania dla adwokatury i adwokatów za ich dotychczasowy wkład w udzielanie pomocy prawnej obywatelom i organizacjom w praworządnym rozstrzygnięciu sporów, ale również poważną podstawą dalszego wzmocnienia adwokatury i jej pomyślnego rozwoju.

Jednocześnie ustawa z 1957 roku jest poważnym krokiem naprzód w dalszym organizowaniu samorządu adwokatów. Zamiast więc silniejszego nadzoru władz państwowych nad działalnością organizacji adwokackich wprowadza się system samorządu społecznego w adwokaturze. O wpisaniu do rejestru adwokatów decyduje samodzielnie rada izby adwokackiej, która składa się w połowie z adwokatów wybranych na walnym zebraniu izby adwokackiej, a w połowie z przedstawicieli społeczeństwa, mianowanych przez najwyższe ciała poszczególnych republik spośród prawników i działaczy społecznych.

Ponadto rady izb adwokackich rozpatrują wszelkie sprawy dotyczące dalszego rozwoju adwokatury i zgłaszają odpowiednie wnioski władzom państwowym.

Taka organizacja adwokatury wraz z radami jako organami społecznymi pozwoliła nawiązać ściślejszy kontakt między adwokaturą a wła-

dzami państwowymi, a zwłaszcza lepiej i pełniej zapoznać państwo z problematyką adwokatury oraz jej potrzebami.

Chociaż zawód adwokacki nadal wykonuje się w indywidualnych kancelariach adwokackich, to jednak ranga funkcji publicznej, do której podniesiono wykonywanie zawodu adwokackiego, podnosi z kolei sam zawód adwokata na jeszcze wyższy szczebel i przydaje mu większe znaczenie społeczno-państwowe.

Ze względu na coraz silniejszy rozwój uspołecznionego sektora gospodarki duże znaczenie dla sytuacji prawnej adwokatury i dla roli adwokatów w udzielaniu pomocy prawnej obywatelom oraz instytucjom i przedsiębiorstwom mają postanowienia ustawy, które zezwalają adwokatom na zawieranie umów z przedsiębiorstwami w sprawie stałego reprezentowania tych przedsiębiorstw. Adwokaci mogą zatem nie tylko zastępować przedsiębiorstwa przed sądem, ale także udzielać im pełnej pomocy prawnej związanej z działalnością przedsiębiorstw.

Rozwój systemu prawnego i gospodarczego stwarzał nowe problemy w zakresie stosunków własnościowych przedsiębiorstw i instytucji. Państwo z całym zaufaniem pozwoliło adwokatom angażować się całkowicie w prawne rozstrzyganie powstałych sporów.

W minionym okresie, w zależności od rozwoju stosunków społecznych, adwokaci zasadniczo nastawiali się na udzielanie pomocy prawnej obywatelom, a tylko w wyjątkowych wypadkach także instytucjom i przedsiębiorstwom. Obecnie zaś coraz większa liczba adwokatów zajmuje się udzielaniem pomocy prawnej przedsiębiorstwom w najrozmaitszej formie.

Należy podkreślić, że właśnie ustawa z 1957 roku zachęciła wielu prawników do przerzucenia się w szeregi adwokatury. Liczba adwokatów w ciągu następnych lat wzrosła niemal podwójnie, przy czym szczególnie znaczenie ma napływ młodych prawników.

Coraz większe przestawianie się adwokatów na zastępowanie przedsiębiorstw nasuwa stopniowo samym adwokatom myśl o konieczności specjalizacji w adwokaturze. W związku z tym wyłania się zagadnienie otwierania większych kancelarii adwokackich, w ramach których obywatele lub przedsiębiorstwa mogliby otrzymać pełną pomoc prawną z zakresu wszystkich dziedzin prawa. Obserwuje się powstawanie spółek adwokackich, gdzie pracuje kilku adwokatów, którzy swoje wzajemne stosunki regulują umową; są też próby nadania takim kancelariom osobowości prawnej.

Jednakże jak dotychczas sprawa ta pozostaje w sferze prób, nie można bowiem wyeliminować sprzeczności zachodzącej między obowiązkiem subordynacji, koniecznej w takiej organizacji o charakterze osoby prawnej, a samodzielnością i niezależnością adwokata jako zasadniczym postulatem zawodu adwokackiego.

Niemniej jednak te procesy w rozwoju adwokatury wykazały nie tylko dążenie państwa do jak najszerszego i coraz pełniejszego włączenia adwokatury i adwokatów do wszystkich procesów życia państwowego oraz do utwierdzenia pracy adwokatury jako pełnienia funkcji publicznej, lecz także były dowodem postawy samej adwokatury, dążącej do czynnego udziału w budowaniu socjalistycznego ustroju prawnopaiństwowego. W dalszej perspektywie prowadzi to do większego zaangażowania adwokatów w życiu kraju. W rezultacie więc coraz większa liczba adwokatów

jest wybierana do różnych władz państwowych. Adwokaci, wprawdzie nie tak licznie, są wybierani do poszczególnych rad gminnych i miejskich, a także kilkakrotnie wybierani byli do zgromadzeń narodowych republik oraz do Federalnego Zgromadzenia Narodowego.

Wszystko to świadczy o silnej więzi adwokatury i adwokatów z całym państwem.

Chociaż wykonywanie zawodu adwokackiego podniesiono do rangi funkcji publicznej, to jednak gdy mowa jest o rozwiązywaniu problemów bezpośrednio dotyczących życia i pracy adwokatów oraz ich egzystencji, pojęcie, że adwokatura jest wolnym zawodem, nadal pokutuje. Przelomowe znaczenie miała tu ustawa z 1963 roku, o której już była wyżej mowa, zasadniczo zrównująca adwokata, jeśli chodzi o prawa i obowiązki wobec państwa, z ludźmi pracy w przedsiębiorstwach i instytucjach.

Ustawa o adwokaturze i innej pomocy prawnej z 1971 roku określa zawód adwokacki jako pełnienie samodzielnej funkcji publicznej, zapewniając pełny samorząd jej organizacjom. Już uchwalone ustawy republikańskie oraz dzielnic autonomicznych ujęły tę koncepcję z uwzględnieniem własnej specyfiki. Chociaż w poszczególnych ustawach republik i dzielnic autonomicznych zachodzą pewne różnice w niektórych rozwiązaniach ustawowych, to jednak zasadnicze zagadnienia zostały wszędzie rozwiązane prawie identycznie. Oto niektóre z nich:

Pełnienie zawodu adwokackiego stanowi samodzielną funkcję publiczną. Państwo powinno zapewnić warunki do uprawiania zawodu adwokackiego, adwokaci zaś — jeśli chodzi o prawa i obowiązki wobec państwa — są w zasadzie zrównani z ludźmi pracy zatrudnionymi w instytucjach i przedsiębiorstwach.

Adwokatem może być każdy obywatel Jugosławii, który po ukończeniu studiów na wydziale prawa przeprowadził egzamin określony ściśle czas w charakterze aplikanta i złożył egzamin sądowy, zasługuje zaś na wykonywanie zawodu adwokackiego.

O walorach etycznych oraz innych warunkach niezbędnych do wykonywania zawodu adwokackiego decyduje samodzielnie i całkowicie niezależna rada izby adwokackiej, której decyzja jest ostateczna i nie wymaga niczyjej akceptacji.

Okres stażu aplikanckiego w poszczególnych republikach i prowincjach autonomicznych jest różny w zależności od konkretnej sytuacji kadrowej oraz potrzeb danej republiki lub prowincji: okres najkrótszy dwa lata, najdłuższy zaś cztery lata — w zależności od miejscowości. Większe znaczenie ma tzw. kwalifikowany staż aplikancki w kancelariach adwokackich i sądach. Taka aplikacja jest krótsza; można ją też odbywać w biurach innych władz państwowych i instytucji, oczywiście pod warunkiem, że aplikant zajmuje się wyłącznie problematyką prawną.

Egzamin sędziowski jest wszędzie taki sam i obowiązuje nie tylko adwokatów, sędziów i prokuratorów, ale także wszystkich innych prawników.

Adwokatura stanowi podstawową formę udzielania pomocy prawnej obywatelom oraz instytucjom i przedsiębiorstwom, natomiast służba pomocy prawnej jest uzupełnieniem systemu pomocy prawnej.

Służbę pomocy prawnej mogą zorganizować u siebie instytucje i przedsiębiorstwa w celu udzielania pomocy prawnej swym członkom (związki

zawodowe — dla załatwiania potrzeb swych członków, zwłaszcza w zakresie prawa pracy; stowarzyszenie emerytów, inwalidów itd. — dla załatwiania potrzeb swych członków w zakresie prawa emerytalnego itp.). Również gminy mogą powoływać do życia takie służby pomocy prawnej dla załatwiania potrzeb obywateli, ale tylko w zakresie udzielania porad prawnych, sporządzania dokumentów i pisania podań.

Prawnicy zatrudnieni w takich biurach pomocy prawnej nie mogą zasadniczo zastępować obywateli przed sądami i innymi władzami państwowymi, ale gdyby biura takie zostały założone na terenach, gdzie nie ma adwokatów lub jest ich niewiele, to mogą one załatwiać również i te sprawy, angażując w tym celu wykwalifikowanego prawnika, tj. prawnika po egzaminie sędziowskim lub adwokata. Sędziowie, prokuratorzy oraz kompetentne organa śledcze spraw wewnętrznych nie mogą pod żadnym warunkiem udzielać pomocy prawnej obywatelom oraz instytucjom i przedsiębiorstwom. Również nie mogą udzielać pomocy prawnej inni prawnicy, którzy z racji wykonywanych obowiązków służbowych są w jakikolwiek sposób zaangażowani w sprawę bezpośrednio lub pośrednio albo gdy w załatwienie danej sprawy zaangażowane są instytucja lub przedsiębiorstwo, w których tacy prawnicy są zatrudnieni.

Pełnej zatem pomocy prawnej we wszystkich jej formach może udzielać jedynie adwokat. Oznacza to pełną afirmację adwokatury jako zawodu w ustroju socjalistycznym, opartym na samorządzie.

Tajemnica zawodowa jest zagwarantowana w całej rozciągłości w ten sposób, że nie wolno przesłuchiwać adwokata w charakterze świadka co do faktów, o których w postępowaniu karnym dowiedział się od oskarżonego jako jego obrońca, pozostawia się zaś do jego uznania złożenie zeznania o faktach, o których dowiedział się jako zastępca strony w postępowaniu cywilnym.

Adwokat znajduje się pod ochroną (korzysta z immunitetu): nie można go aresztować za czyn ścigany karnie w czasie udzielania pomocy prawnej bez zgody składu orzekającego, przed którym toczy się proces, a rewizję w kancelarii adwokackiej można przeprowadzić jedynie na podstawie pisemnego nakazu sędziego śledczego, i to tylko w odniesieniu do akt i spraw wyraźnie wymienionych w nakazie rewizji.

Adwokat ma swobodny wybór miejscowości, w której zamierza otworzyć kancelarię; podobnie bez żadnych ograniczeń może przenosić swoją kancelarię, będąc zobowiązany jedynie do zawiadomienia swojej izby o przeprowadzce.

Adwokat wpisany do rejestru adwokatów danej izby może udzielać pomocy prawnej swym klientom przed wszystkimi sądami i wszystkimi władzami państwowymi w kraju, może też bez żadnych ograniczeń przenieść swoją kancelarię z terenu izby, gdzie figuruje na liście, na teren innej izby. Wprawdzie powinien on zażądać skreślenia go z listy, na której był dotychczas wpisany, i złożyć podanie o wpisanie na listę tej izby, na której teren się przenosi, jednakże ta druga izba nie ma prawa żądać przedstawienia dokumentów niezbędnych do wpisu, natomiast powinna zarejestrować adwokata tak, aby nie miał przerwy w uprawianiu zawodu adwokackiego.

W ten sposób zapewnione zostaje jednolite oblicze całej adwokatury

jugosłowiańskiej, jak również zagwarantowany jest jednolity status prawny wszystkich adwokatów Jugosławii.

Adwokatowi przysługuje prawo do wynagrodzenia za jego pracę i zwrot kosztów, jakie poniósł w trakcie wykonywania swych obowiązków. Wysokość wynagrodzenia określa taryfa ustalona przez walne zebranie każdej izby adwokackiej. Taryfa ta obowiązuje z chwilą uzgodnienia jej z określonymi władzami na szczeblu republiki. Dotychczasowe doświadczenie w uchwalaniu taryf wynagrodzeń adwokatów wykazuje pełne zrozumienie władz państwowych, jeśli chodzi o właściwe wynagrodzenie adwokata za jego pracę; wynagrodzenie to jest oparte na ogólnie przyjętej zasadzie określania wynagrodzeń według wyników pracy.

W udzielaniu pomocy prawnej adwokat jest zupełnie samodzielny i niezależny, jeśli chodzi zarówno o wybór środków prawnych, jak i wybór metod — oczywiście w ramach określonych w ustawodawstwie.

Taką pozycję adwokata zapewniają również ustawy regulujące prawa stron oraz ich pełnomocników i obrońców przed sądem i innymi władzami państwowymi. Demokratyzacja postępowania i pełniejszy udział stron i ich pełnomocników w postępowaniu jest jedną z głównych cech najnowszego rozwoju systemu prawnego w Jugosławii. Dla przykładu podam fakt, że oskarżony ma prawo do obrony od pierwszej chwili postępowania karnego, tak że nie musi składać żadnych zeznań przed sędzią śledczym pod nieobecność swego obrońcy, jeśli domagał się jego obecności.

Podstawową formą pracy adwokata jest nadal indywidualna kancelaria adwokacka. Ustawa przewiduje możliwość zakładania wspólnych kancelarii, a postanowienia szczegółowe dotyczące ich struktury i pracy pozostawia się izmom adwokackim. Adwokaci mogą zatem decydować zupełnie samodzielnie w ramach własnych aktów normatywnych o sposobie zrzeszania się i wewnętrznej organizacji przyszłych większych, zrzeszonych kancelarii adwokackich oraz zespołów adwokackich. Ustawa przewiduje jedynie, że wskutek takiego zrzeszania się nie można narazić na szwank zasadniczego postulatu adwokatury: samodzielności i niezależności adwokata w pracy.

Niewątpliwie dalszy rozwój adwokatury będzie szedł w tym właśnie kierunku, a o tym, jak i w jaki sposób, będą decydować sami adwokaci.

Z chwilą wpisania na listę w izbie adwokackiej adwokat zostaje tym samym ubezpieczony. Specjalne przepisy regulują ubezpieczenia społeczne adwokatów: normują one wzajemne obowiązki izb adwokackich i zakładów ubezpieczeń społecznych poszczególnych republik. Według przepisów ubezpieczeń społecznych adwokaci są tak traktowani jak pracownicy zatrudnieni w przedsiębiorstwach i instytucjach, a to w zależności od składki, którą sami wpłacają. Ze względu bowiem na specyfikę swego zawodu adwokaci nie płacą poszczególnych rodzajów składek lub też płacą je w mniejszej skali, co niekiedy powoduje odpowiednie zmniejszenie ich uprawnień. Na przykład zasiłek chorobowy nie przysługuje adwokatowi za pierwszych 30 dni choroby, gdy tymczasem pracownikom zatrudnionym w przedsiębiorstwach i instytucjach przysługuje on od pierwszego dnia choroby itp.

Chociaż w umowach, jakie poszczególne izby adwokackie zawierają z zakładami ubezpieczeń społecznych, zachodzą pewne różnice, to jednak

zasadniczo w każdej umowie istnieją postanowienia określające najmniejszą podstawę ubezpieczenia oraz postanowienia pozwalające adwokatowi dowolnie ubezpieczyć się na określoną sumę.

Jakkolwiek ogólna sytuacja materialna adwokatów znacznie się poprawiła w ostatnich latach, to jednak wciąż jeszcze nie jest ona taka, by pozwalała na zawarcie tego rodzaju umowy, w której sprawy ubezpieczeń społecznych i emerytalnych adwokatów byłyby rozwiązywane w sposób zupełnie zadowalający.

Wiąże się z tym ważna sprawa opodatkowania adwokatów. Wskutek decentralizacji władzy i rozwoju systemu samorządowego sprawy opodatkowania obywateli, a zatem również dochodów adwokatów, znajdują się w gestii właściwych republik, prowincji autonomicznych oraz rad gminnych, które mają szerokie uprawnienia, samodzielnie ustalają źródła dochodów i wyznaczają stopę podatkową.

Dlatego też sprawa opodatkowania adwokatów, niekiedy nawet na terenie jednej izby, zostaje uregulowana w sposób niejednolity. Niemniej jednak izby poszczególnych republik bądź prowincji zabiegają — za pośrednictwem odpowiednich władz republik czy prowincji autonomicznych — o możliwie jednolite, zadowalające załatwienie tej sprawy.

Uprawnienie do wykonywania zawodu adwokackiego wygasa wraz ze zgonem adwokata, skreśleniem z listy adwokatów na jego żądanie albo na podstawie orzeczenia sądu dyscyplinarnego skazującego go na karę utraty prawa wykonywania zawodu adwokackiego lub na podstawie orzeczenia sądu karnego wskutek skazania go na utratę prawa wykonywania zawodu, dalej — w razie utraty obywatelstwa, wskutek zawarcia umowy o pracę itp.

Aplikantem adwokackim może być każdy obywatel Jugosławii, który ukończył wydział prawa i spełnia pozostałe warunki przewidziane w ustawie. Adwokat powinien uczyć swego aplikanta i wdrażać go we wszystkie arkana zawodu adwokackiego.

Spośród aplikantów adwokackich rekrutują się przyszli adwokaci.

Zainteresowanie państwa oraz jego troska o to, aby szeregi adwokatów uzupełniać przede wszystkim aplikantami adwokackimi, przejawia się w tym, że ustawy poszczególnych republik zawierają postanowienia o funduszu finansowania aplikacji. Środki na ten cel czerpie się zarówno ze składek wpłacanych przez adwokatów, jak i ze środków państwowych.

Organizacja adwokatury spoczywa całkowicie w gestii samych adwokatów.

Chociaż ustawy poszczególnych republik przewidują rozmaite rozwiązania, to jednak wszędzie podstawową organizacją adwokatury jest izba adwokacka republiki lub prowincji autonomicznej, przy czym członkami tej izby są wszyscy adwokaci mający swoje kancelarie na terenie danej republiki czy prowincji. Przynależność do izby jest obowiązkowa.

Walne zebranie izby adwokackiej, składające się z wszystkich adwokatów wpisanych na liście adwokatów danej izby, jest najwyższym organem izby.

Walne zebranie izby adwokackiej uchwała statut izby, regulamin działalności walnego zebrania, regulamin postępowania dyscyplinarnego, taryfę wynagrodzeń adwokatów oraz zwrotu kosztów, kodeks etyki adwo-

kackiej oraz inne akty normatywne, które są niezbędne do normalnej działalności organizacji adwokackiej.

Statut izby adwokackiej podlega uzgodnieniu z radą wykonawczą (rządem) poszczególnej republiki, natomiast kodeks etyki adwokackiej oraz regulamin postępowania dyscyplinarnego, jak również inne akty normatywne znajdują się w wyłącznej gestii organizacji adwokackich. Nie dotyczy to jednak taryfy, którą należy uzgadniać z właściwymi władzami danej republiki.

Sami zatem adwokaci decydują o wewnętrznej strukturze organizacyjnej swojej izby, całkowicie samodzielnie orzekają o wykroczeniach dyscyplinarnych, ustalają kary za wykroczenia dyscyplinarne oraz tryb postępowania.

Walne zebranie izby adwokackiej, jako jej najwyższy organ, wybiera radę, która załatwia wszystkie sprawy w okresie między dwoma walnymi zebraniem, a także wybiera swoje władze dyscyplinarne: sędziów sądów dyscyplinarnych oraz rzeczników dyscyplinarnych.

Walne zebranie uchwała również preliminarz dochodów i wydatków oraz bilans roczny.

Działalność izby adwokackiej jest finansowana ze składek członkowskich, wysokość zaś składek ustala się na walnym zebraniu izby.

Właściwe organa państwowe mają prawo sprawować nadzór tylko nad przestrzeganiem praworządności oraz nad zgodnością aktów normatywnych izby z literą prawa; mają też one obowiązek śledzić rozwój adwokatury i udzielać jej niezbędnej pomocy. Izba adwokacka ma prawo przekazywać swe uwagi o stanie i problemach adwokatury właściwym organom państwowym i domagać się od nich pomocy w rozwiązywaniu problemów istotnych dla jego dalszego rozwoju.

Jedność adwokatury jugosłowiańskiej jest zapewniona dzięki możliwości dobrowolnego zrzeszania się izb poszczególnych republik i prowincji autonomicznych we wspólnej organizacji adwokatury jugosłowiańskiej. Taką organizacją jest Federacja Izb Adwokackich Jugosławii, do której dobrowolnie należą izby adwokackie wszystkich republik oraz prowincji autonomicznych.

Federacja Izb Adwokackich Jugosławii posiada status osoby prawnej, statut zaś tej Federacji, jako podstawowy dokument, uchwała Prezydium Federacji, w skład którego wchodzi prezesi wszystkich izb.

Działalność Federacji jest finansowana ze składek izb-członkiń proporcjonalnie do liczby zarejestrowanych adwokatów. Dowodzi to solidarności wszystkich adwokatów jugosłowiańskich, chociaż wszystkie izby bez względu na liczbę swych członków są równoprawne.

Ważniejsze uchwały Prezydium Federacji podejmuje jednogłośnie. Uchwały nie podjęte jednogłośnie mają charakter zaleceń.

Federacja reprezentuje wszystkie izby wobec władz federalnych i w Międzynarodowej Unii Adwokatów oraz rozpatruje kwestie dotyczące wszystkich izb i adwokatów Jugosławii, wysuwa kandydatów do władz Międzynarodowej Unii Adwokatów itp.

Równouprawnienie izb w załatwianiu spraw Federacji jest zapewnione również dzięki konsekwentnemu stosowaniu zasady rotacji. Prezesem Federacji jest co roku inny prezes jednej z izb republikańskich lub prowincji autonomicznych, według kolejności ustalonej przez prezydium.

Prócz prezydium organem Federacji jest plenum, które składa się z jednakowej liczby przedstawicieli wszystkich izb. Do zakresu działania plenum należy rozpatrywanie spraw mających znaczenie dla wszystkich izb oraz dla całości adwokatury Jugosławii. Plenum zbiera się na podstawie decyzji Prezydium Federacji lub na żądanie co najmniej trzech izb-członków.

Federacja ulega rozwiązaniu na podstawie decyzji co najmniej połowy izb-członków.

Federacja jako dobrowolna organizacja izb została utworzona dopiero 25 czerwca 1972 r. Do tego czasu działała jako obowiązkowa organizacja izb od 1930 r.

Ten krótki przegląd struktury organizacyjnej i rozwoju adwokatury jugosłowiańskiej wykazuje stały rozwój i coraz pełniejszą afirmację adwokatury jako części składowej, nierozzerwalnie związanej z ustrojem prawnopañstwowym Jugosławii.

Warto podać, że adwokatura jugosłowiańska jest członkiem Międzynarodowej Unii Adwokatów od chwili jej założenia, że w ciągu przeszło czterdziestu lat brała żywy udział w pracach Międzynarodowej Unii Adwokatów, czego najlepszym dowodem jest fakt, że piątym z kolei jej prezesem był adwokat jugosłowiański, że Kongres Adwokatów Unii Międzynarodowej odbył się w Jugosławii w 1933 roku, a później kilkakrotnie odbywały się w Jugosławii posiedzenia Biura i Rady Międzynarodowej Unii Adwokatów. Również obecnie Jugosławia ma swego przedstawiciela we władzach Międzynarodowej Unii, jednym bowiem z jej wiceprezesów jest adwokat jugosłowiański.

(Tłum. Halina Kalita)

2.

II Konferencja Adwokatury Czeskiej

W pierwszym i drugim zeszycie z r. 1972 kwartalnika adwokatury czeskiej i słowackiej „Biulletin advokacie”, który stanowi kontynuację czasopisma „Zprávy advokacie”, opublikowane zostało obszernie sprawozdanie z II Konferencji Adwokatury Czeskiej, jaka się odbyła w Pradze w dniach 7 i 8 grudnia 1971 roku.

Materiały tej konferencji, przedstawione z konieczności w skrócie, referaty przedstawicieli Centrali Adwokatury Czeskiej obrazujące miniony okres 20-lecia nowej adwokatury, wypowiedzi w dyskusji oraz uchwały końcowe mogą być interesującym materiałem porównawczym dla polskiego czytelnika. Można postawić tezę, że okres od r. 1952 do r. 1972 wykazuje dla obu adwokatów, tj. czeskiej i polskiej, wiele analogii w zakresie ich rozwoju, ich instytucji, ich pozytywów i negatywów tego czasu, jak również w zakresie programu, jaki zakreślają sobie na przyszłość adwokatury obu bratnich krajów.

W wystąpieniu wprowadzającym sekretarz Centrali Adwokatury Czeskiej dr P a c a k stwierdził, że 20 lat funkcjonowania nowej adwokatury czeskiej i słowackiej udowodniło, iż adwokatura, jako gwarant praworządności i istotny czynnik kształtowania zasad socjalistycznego współ-